

Over twee jaar eerste oogsten uit productievoedselbos Schijndel

‘Zoals elk bos vraagt ook een voedselbos om geduld’

Argeloze passanten kijken nog wel eens met verwondering naar de voormalige landbouwgronden in Schijndel, waar sinds 2018 een groot productievoedselbos wordt gerealiseerd. ‘Het ziet er verwaarloosd uit’, is een reactie die ook initiatiefnemer Voedselbosbouw Nederland regelmatig hoort. “Dat lijkt maar zo”, weerlegt Wouter van Eck de kritiek. “Op dit moment staan er nog veel pioniersoorten. Dat zijn de ‘wegbereiders’ voor de bomen en struiken, die straks voor de opbrengst van het voedselbos gaan zorgen. Zoals elk ander bos vraagt ook een voedselbos om geduld.”

In 2019 is Voedselbosbouw Nederland op twee locaties gestart met de aanleg van het productievoedselbos in Schijndel. Het voedselbos heeft een totale oppervlakte van 20 hectare. De grond is gepacht van Groen Ontwikkelfonds Brabant.

Tot en met nu (april 2022) is ongeveer driekwart van het voedselbos aangeplant. Deze nazomer worden hoogteverschillen in het gebied aangebracht, om zo te zorgen voor nog meer variatie in het landschap. De verwachting is dat komende winter 95% van het voedselbos zal zijn

aangeplant. Een deel van de hectares wordt ingericht als een publieksvoedselbos. Waar in het productievoedselbos het snel en efficiënt oogsten van voedsel voorop staat, blijft het publieksvoedselbos bewust kleinschalig. Met een poel, een picknickplek en een rijke variatie aan bomen en struiken. Het publieksvoedselbos is grotendeels al aangeplant, door meer 200 leerlingen van de basisscholen uit de omgeving.

Geleerde lessen

Uit de eerste vier jaar van het productievoedselbos in Schijndel kunnen volgens Wouter van Eck drie lessen worden getrokken:

1. Het aanleggen van een productievoedselbos kost tijd;
2. Het maatschappelijke enthousiasme -en daarmee draagvlak- voor het productievoedselbos is groot. Van Eck: "We zien dat terug bij onze plantdagen. Vrijwilligers uit de wijde omgeving, die na afloop 'dank-je-wel' tegen ons zeggen terwijl ze juist heel hard vóór ons hebben gewerkt. Vrijwilligers zijn belangrijk, ook voor toekomstige voedselbossen. Ondernemers die een voedselbos willen aanleggen hebben de mensen uit de omgeving nodig om hun plannen te kunnen realiseren. Het is bovendien wel makkelijk als je over extra handjes kunt beschikken als je de bomen en struiken moet aanplanten."
3. Het niet-conventionele gebruik van landbouwgronden, zoals in Schijndel, kán tot procedureel 'gedoe' leiden. "Overheden weten nog niet altijd hoe ze moeten omgaan met deze vernieuwende vorm van landbouw. Dat moet je je

als initiatiefnemer realiseren als je jouw plannen maakt. Wacht vooral ook met het doen van grote investeringen totdat de vergunning definitief is."

Afzetmarkten

Wat de pilot in Schijndel interessant maakt is dat het antwoord moet geven op de vraag of het productievoedselbos een aantrekkelijk alternatief is voor agrariërs die willen omschakelen. Cruciaal is dat de producten die er worden geoogst ook voor een reële prijs kunnen worden verkocht. In Schijndel meldde zich al snel na de bekendwording van de plannen voor een productievoedselbos het cateringbedrijf Vitam, met meer dan 250 restaurants bij onder meer bedrijven, campussen en ziekenhuizen een van 's lands grotere bedrijfscateraars. Een facilitaire horecadienstverlener ook die met lekker eten en drinken mensen wil verleiden tot een gezonde en verantwoorde levensstijl. Wouter van Eck: "Vitam wil onze

producten gaan gebruiken in hun bedrijfskantines. Zoals de vruchten van de sneeuwklukjesboom. Een grote, meerstammige stuik, met vruchten die smaken naar een combinatie van komkommers en erwten. Ideaal om te verwerken in bijvoorbeeld salades.” Waar Vitam aan heeft moeten wennen is het idee dat niet het bedrijf maar de natuur bepaalt wanneer welke vruchten geoogst kunnen worden. “Een voedselbos is een goed doordacht plan, maar het is geen democratisch plan. Wij werken natuurvolgend. Wat er op dat moment niet is, kunnen we ook niet leveren”, aldus Wouter van Eck, die verwacht dat in 2023 en 2024 de eerste producten uit het Schijndelse voedselbos aan Vitam geleverd kunnen worden. Tot die tijd maakt Vitam gebruik van de oogst van voedselbos Ketelbroek in Groesbeek. Het stelt de koks van Vitam alvast in de gelegenheid om de producten beter te leren kennen en er mee te leren werken. Voor Vitam is de samenwerking met voedselbos Schijndel ook om commerciële redenen aantrekkelijk. Van Eck: “Vitam wint tenders voor cateringbedrijven, juist omdat ze samenwerken met een voedselbos. Zeker de tenders waarbij de vragende partij de combinatie van duurzaam gezond en lekker belangrijk vindt.”

Verdienmodellen

Een andere vraag die het Schijndelse experiment moet beantwoorden is of er geld verdiend kan worden met een productievoedselbos. Partner HAS Hogeschool doet onderzoek naar potentiële verdienmodellen. Wouter van Eck is ervan overtuigd dat de uitkomsten van die onderzoeken positief zijn. “Een voedselbos is onderhoudsarm. Er is geen bemesting nodig, geen plant- of zaaigoed, geen beregening en geen bestrijdingsmiddelen. Je maakt daardoor

relatief weinig kosten. Als je kijkt naar de twee grootste teelten in Nederland (raaigras en snijmaïs – red.) dan levert de bulkproductie ervan netto zo’n 350 euro per hectare per jaar op. Hier zitten wij, mede dankzij de korte ketens, op een opbrengst van 3000 euro per hectare per jaar. De doorrekening die wij hebben gemaakt is gebaseerd op de groothandelprijzen. Het voedselbos is zo rendabel vooral omdat het er, behalve tijdens het oogsten, amper arbeid nodig is.”

Van Eck beseft dat die conclusie alleen niet voldoende zal zijn om boeren te overtuigen van de meerwaarde van een voedselbos. “Ik weet dat vanuit de agrarische sector nog met argwaan naar productievoedselbos wordt gekeken. Velen zullen pas écht overtuigd zijn als straks vrachtwagens volgeladen met groenten en fruit het voedselbos gaan verlaten.”

Regeerakkoord

Een belangrijke steun in de rug van de voedselbossen is dat in het jongste regeerakkoord een lans wordt gebroken voor ‘landschapsgrond’. Uit het regeerakkoord: “We creëren een tussenvorm van natuur- en landbouwgrond: landschapsgrond. Hiermee en door uitbreiding van natuurareaal vergroten we het leefgebied van kwetsbare soorten en brengen we de doelen van de Vogel- en Habitatrichtlijn dichterbij.” Wouter van Eck is verheugd over deze ontwikkeling. “Brabant doet dat wat in het regeerakkoord staat al veel langer. Deze provincie loopt voorop, onder meer met het concept Natuur en Ondernemen. Groen Ontwikkelfonds Brabant geeft daar op een voortvarende, vaak ook vernieuwende wijze invulling aan. Daarvoor verdient het alle complimenten.”